

SU 28/2016

Opptaksrammer for studieåret 2016/17

Saksansvarlig: Ole-Jørgen Torp

Saksbehandler: Opptaksleder Benedikte Markussen

Studieutvalget

Arkiv nr:

Vedlegg:

1. Opptaksrammer 2016 tabeller
2. Søkertall til 2-årig master og høyre årstrinn

Forslag til vedtak:

Studieutvalget tilrår opptaksrammene for 2016/2017 i tråd med vedlegg 1.

Ås, 25.06.2016

Ole-Jørgen Torp

Studiedirektør

Bakgrunn

Studieutvalget skal som vanlig tilrå opptaksrammer for studieprogrammer i opptaket for det kommende akademiske studieåret 2016/2017. Studieprogrammer for studieåret 2016/2017 er vedtatt i Us117/2015 Studieprogramporteføljen 2016/17 for NMBU.

Grunnlaget for de foreslåtte opptaksrammene i vedlegg 1 er opptaksrammene for studieåret 2015/2016 og ekstra tildelte plasser i statsbudsjettet.

Studiedirektørens vurdering

Studiedirektøren synes det er gledelig at NMBU i de senere årene har hatt en utvikling mot flere lukkede studieprogram. NMBU er på vei til å nå målet om programmer med kandidatgrupper på over 20 studenter innen 2018, i tråd med Kunnskapsdepartementets (KD) krav. I 2015 hadde 29 prosent av programmene et gjennomsnittelig studenttall på under 20, sammenlignet med 41 prosent våren 2014. I tillegg vil økt studiepoengproduksjon bidra til økt uttelling på KDs utdanningsinsentiver. Årets søkning til NMBU viser at denne trenden fortsetter.

NMBU har en stabil søkning til studier i det Samordna opptaket som bidrar til fortsatt høye inntakskrav på de fleste studieprogram. Flere av programmene har betydelig høyere søkning enn i fjor. Dette gjelder i hovedsak programmer ved ILP. Master i Landskapsarkitektur, Master i Eiendom, Master i By og regionplanlegging og bachelor i Landskapsingeniør har en økning på totalt 24 % siden 2015.

Søkningen til toårig master er også stabil hvilket viser at NMBUs studietilbud oppleves som relevante for framtiden.

Tildeling av nye studieplasser

NMBU har fått tildelt nye studieplasser for høsten 2016 av Kunnskapsdepartementet gjennom statsbudsjettet.

A:

45 nye plasser er fordelt i sak US113/2015:

- 20 studieplasser til sivilingeniørstudiene ved Institutt for matematiske realfag og teknologi (IMT).
- 10 studieplasser til Bachelor i biologi ved Institutt for plantevitenskap.
- 8 studieplasser til Master i innovasjon og entreprenørskap ved Handelshøyskolen
- 7 studieplasser til Master i by- og regionplanlegging ved Institutt for landskapsplanlegging

B:

I tillegg har NMBU fått følgende plasser som foreslås fordelt som følger:

- 6 plasser til Landskapsarkitektur . Plassene (kategori D) er gitt med opptapping og blir totalt 30 nye studenter når alle plassene er inne. Disse plassene foreslås tildelt Institutt for Landskapsplanlegging for å møte konkurransen innen landskapsarkitekturstudier ved UiT og AHO.
- 12 plasser til toårig master i Entreprenørskap og Innovasjon. Plassene (kategori C) er gitt med opptapping og blir totalt 24 studenter når alle er inne. Plassene vil være med på å styrke dette programmet i tråd med tilbakemeldinger i ekstern programevaluering, samt følge opp NMBUs innovasjonsstrategi.

C:

Videre har NMBU fått 10 plasser øremerket Praktisk Pedagogisk utdanning.

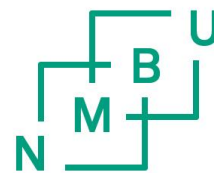
For de resterende studieprogrammene foreslår studiedirektøren en videreføring av rammene fra 2015. Studiedirektøren foreslår ingen endringer i opptaksrammene for veterinærstudiet og dyrepleierstudiet, men det arbeides med å utarbeide en opptappingsplan fram mot 2019 og opptak av 90 veterinærstudenter.

Den totale opptaksrammen for NMBU i 2015 var 1605 studenter. Når vi legger til de tildelte studieplassene blir ny totalramme 1647. Detaljer finnes i vedlegg 1. Totalt blir dette 109 flere studenter når alle årskull er fylt opp.

NMBU har i dag en høyere gjennomstrømming og studieproduksjon enn tidligere, men lavere enn flere andre universiteter og høyskoler. Studiedirektøren påpeker at NMBU fortsatt må ha fokus på bedre gjennomstrømming og studieproduksjon for å redusere følgekostnader, press på rom, veiledningskapasitet, studentboliger m.m.

Forslag til vedtak

Universitetsstyret tilrår opptaksrammene for 2016/2017 i tråd med vedlegg 1.

Universitetsledelsen

Vedlegg 1

1) Forslag til ramme innen hver programkategori

Følgende fordeling av studenter innen hver programkategori foreslås:

Programkategori	Forslag til ramme 2016
3-årige bachelorprogram	510
5- og 5.5-årige masterprogram	347
2-årige masterprogram	663
Kortere studieprogram (PPU + ettårig grunnstudium og frie realfag)	127
Total ramme	1647

2) Forslag til ramme for studiene i det Samordna opptaket

Følgende fordeling av studenter per studieprogram innen det Samordna opptaket foreslås:

Studieprogramkode	1.pri søkere 2016	Forslag til ramme i 2016
3-årig bachelor		
International Environment and Development Studies *	67	44
Landskapsingeniør	77	25
Samfunnsøkonomi	53	120
Økonomi og administrasjon	162	
Fornybar energi	103	35
Biologi	59	29
Bioteknologi	64	30
Geomatikk: kart, satellitter og 3-D modellering	36	20
Husdyrvitenskap	38	40
Kjemi	20	10
Energi- og miljøfysikk	42	20
Matvitenskap	38	20
Miljø- og naturressurser	23	20
Plantevitenskap	27	12
Skogfag	42	25
Økologi og naturforvaltning	44	30
Dyrepleie	472	30
Total ramme	1367	510

* Det er også internasjonale søkere til dette programmet, hvor det forventes at de skal fylle ca 50% av plassene.

5- og 5.5-årige master	1.pri søkere 2016	Forslag til ramme i 2016
By- og regionplanlegging	100	32
Eiendom	103	35
Landskapsarkitektur	156	46
Lektorutdanning i realfag	29	20
Byggeteknikk og arkitektur	74	124
Geomatikk: kart, satellitter og 3-D modellering	22	
Industriell økonomi	99	
Maskin, prosess- og produktutvikling	33	
Miljøfysikk og fornybar energi	83	
Vann- og miljøteknikk	43	
Kjemi og bioteknologi	31	20
Veterinærstudiet	483	70
Total ramme	1256	347

3) Forslag til ramme for 2-årige masterprogram

Søknadsfristen til norske mastere er 1.juni. En uke senere vil vi vite hvordan søkerne fordeler seg på programmene. Detaljert søkeroversikt til de 2-årig masterprogrammene i vedlegg 2.

Følgende fordeling av total rammer per institutt for de 2-årige masterprogrammene foreslås:

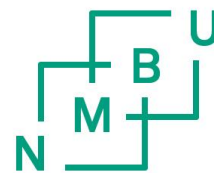
Institutt for...	Antall 2-årige master-program	1.pri søkere per 19.5.2016	Ja-svar int. søkere per 19.5.2016	Forslag til ramme i 2016
Kjemi, bioteknologi og matvitenskap (IKBM)	4	129	-	95
Handelshøyskolen (HH)	3	506	10	136
Husdyr-akvakulturvitenskap (IHA)	4	61	21	60
Naturforvaltning (INA)	5	208	9	115
Plantevitenskap (IPV)	3	37	17	60
Miljøvitenskap (IMV)	2	73	5	25
Internasjonale miljø- og utviklingsstudier (NORAGRIC)	3	249	86	110
Matematiske realfag og teknologi (IMT)	2	5	1	2
Landskapsplanlegging (ILP)	2	352	-	60
Total ramme	28	1620	149	663

4) Forslag til rammer for kortere studieprogram

Følgende fordeling av rammer for de kortere studieprogrammene foreslås:

Pedagogikk	1.pri søkere 2016	Forslag til ramme i 2016
Praktisk-pedagogisk – heltid	285	89
Praktisk-pedagogisk – deltid	137	
Total ramme	422	89

Andre kortere studier	1.pri søkere 2016	Rektors forslag til ramme i 2016
Ettårig grunnstudium	160	30
Frie realfag	63	8
Total ramme	223	38

Universitetsledelsen

Vedlegg 2

1.prioritetssøkere til de 2-årige masterprogrammene pr 19.05.2016

Fakultet for veterinærmedisin og biovitenskap (VETBIO)	
IKBM	
Bioteknologi	61
Bioinformatikk og anvendt statistikk	7
Kjemi	16
Matvitenskap	40
IHA	
Husdyrfag	25
Aquaculture	24
Feed Manufacturing Technology	9
IPV	
Plantevitenskap	16
Biologi	20
Agroecology	9

Fakultet for miljøvitenskap og teknologi (MILJØTEK)	
IMV	
Miljø og naturressurser	67
Radioecology	6
INA	
Naturforvaltning	62
Naturbasert reiseliv	30
Skogfag	22
Fornybar energi	61
Ecology	33
IMT	
Miljøfysikk	5
Fakultet for samfunnsvitenskap (SAMVIT)	
HH	
Økonomi og administrasjon	369
Economics/samfunnsøkonomi	63
Entreprenørskap og innovasjon	74
NORAGRIC	
International Environmental Studies	66
International Development Studies	81
International Relations	102
ILP	
Eiendomsutvikling	193
Folkehelsevitenskap heltid	104
Folkehelsevitenskap deltid	28

1.prioritetssøkere til høyere åstrinn på de 5-årige masterprogrammene pr 19.05.2016

Studieprogram	1.prioritetssøkere
Fakultet for miljøvitenskap og teknologi (MILJØTEK)	
IMT	
Byggeteknikk og arkitektur	90
Miljøfysikk og fornybar energi	19
Vann- og miljøteknikk	35
Maskin-, prosess- og produktutvikling	53
Geomatikk	28
Lektorutdanning i realfag	21
Fakultet for veterinærmedisin og biovitenskap (VETBIO)	
IKBM	
Kjemi og bioteknologi	5
Fakultet for samfunnsvitenskap (SAMVIT)	
ILP	
Landskapsarkitektur	19
By- og regionalplanlegging	40
Eiendomsfag	18

Saksansvarlig:

Saksbehandler:

Studieutvalget

Arkiv nr:

SU-SAK 32/2016 Utkast til innspill til stortingsmelding om studiekvalitet

Vedlegg:

1. Bestillingsbrev fra KD
2. Utkast til innspill fra NMBU

Dersom aktuelt U/off. jfr. Offl. §§ (OBS: denne linjen slettes dersom sak ikke er unntatt off.)

Forslag til vedtak:

- Utvalget har følgende innspill til utkastet:

Ås, 30. mai 2016

Ole-Jørgen Torp

Studiedirektør

Bakgrunn

Det skal legges frem en ny stortingsmelding om studiekvalitet i 2017. Departementet har sendt ut en invitasjonen til institusjonene om å komme med innspill. Følgende tidsplan ligger til grunn for arbeidet med innspillet ved NMBU:

- Behandling av prosess ved NMBU i UAL/RLG mars/april
- Orientering til SU om prosess 13. april
- Studieavdelingen sender ut bestilling til instituttene medio april
- Frist for svar fra instituttene 9. mai
- Behandling av et første utkast i UAL og RLG hhv 23. og 24. mai
- Behandling av utkast SU 1. juni
- Utkast til SU-sak legges frem for RLG 7. juni
- Saken legges frem for styret i møtet 16. juni
- Frist til departementet 1. juli

Studiedirektørens vurdering

Departementet redegjør i brevet for fem faktorer, som må være en del av en felles forståelse av kvalitet i høyere utdanning. Det er videre formulert ti konkrete spørsmål til institusjonene om hvordan høyere utdanning kan styrkes. Flere av spørsmålene omhandler institusjonenes eget arbeid.

Vedlagte utkast til tekst er fortsatt å betrakte som et *utkast*. De ti spørsmålene går til dels inn i hverandre og de ligger på forskjellig nivå, noen er overordnede og «store», mens andre er mer detaljerte. Dette er forsøkt håndtert.

Statsråden ber også om konkrete eksempler på utdanningstilbud med god kvalitet. Det legges i utkastet opp til å bruke en del plass til slike eksempler, for å kunne vise frem en bredde i kvalitetsarbeidet, som svarer på forskjellige utfordringer. Disse delene av teksten skrives av fagmiljøene selv, for å sikre kvaliteten i fremstillingen. Avsnittene kan også med fordel bære preg av innspill «direkte fra fagmiljøene». Vi har ikke fått inn alle bidragene enda, og fremstilling/presentasjon av eksemplene vil bli vurdert når vi har helheten på plass.

Studiedirektøren ønsker SUs innspill på følgende:

- Hvordan fungerer strukturen/balansen i teksten?
- Er det vesentlige mangler i innspillet? Hva bør tas ut?
- Er det andre eksempler som bør brukes?

Forslag til vedtak

Utvalget har følgende innspill til utkastet:

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

I følge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

16/1927-

18.02.2016

Invitasjon til å komme med innspill til stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning

Ett av regjeringens viktige prosjekter er arbeidet med å heve kvaliteten i høyere utdanning og forskning. Det er tvingende nødvendig. Ikke fordi tilstanden i norsk høyere utdanning er dårlig, men fordi vi må ruste oss for å møte en mer kompleks og omskiftelig verden. Selv om høyere utdanning i sin natur alltid har vært internasjonal, så ser vi en økende intensitet i både samarbeid og konkurranse internasjonalt. Vi står overfor en rekke samfunnsutfordringer som krever at vi blir enda dyktigere til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap. Klimautfordringene, bortfall av petroleumsinntekter, demografisk utvikling, migrasjon, teknologiutvikling og urbanisering, er noen eksempler. Dersom Norge skal lykkes med å møte disse utfordringene, er vi helt avhengige av universiteter og høyskoler som leverer den kunnskapen, kompetansen og de kandidatene vi trenger for å lykkes også i fremtiden.

Grunnlaget for politikken ligger i to sentrale dokumenter.

Høsten 2014 la regjeringen frem Meld. St. 7 (2014-2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024*. Der er det satt tre overordnede mål for norsk høyere utdanning og forskning:

- 1) Styrke konkurransekraft og innovasjonsevne.
- 2) Løse store samfunnsutfordringer.
- 3) Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.

Meld. St. 18 (2014-2015) *Konsentrasjon for kvalitet – Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren* peker på flere utfordringer ved norske universiteter og høyskoler, blant annet at for få studenter gjennomfører studiene, og at det er lave faglige ambisjoner og

stor variasjon i studiekvaliteten. Vi satte i gang en strukturreform i universitets- og høyskolesektoren for å legge bedre til rette for utdanning og forskning av høy kvalitet.

Som varslet skal Strukturmeldingen følges opp med en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning med tiltak og virkemidler for å heve utdanningskvaliteten. Kvalitetsmeldingen skal legges fram våren 2017. Ambisjonen er å stimulere til utvikling av en sterkere kvalitetskultur og tydeligere ledelse i norsk høyere utdanning. Institusjonene skal ha høye forventninger til studentene og studentene skal ha høye forventninger til studieopplegget. Engasjerte og deltakende studenter gir bedre læring. Vi må sikre bedre gjennomføring og mindre frafall, samt øke relevans og bedre samspill med arbeids- og samfunnsliv. Vi skal strekke oss lenger mot fremragende og fremtidsrettet høyere utdanning. Dette må vi gjøre gjennom internasjonalt samarbeid og rekruttering av de beste lærerkreftene.

Samtidig som vi skal ha ambisjoner om fremragende utdanningstilbud som vekker internasjonal anerkjennelse, så må institusjonene og studieprogrammene ta hensyn til at variasjonen i studentenes forkunnskaper, ambisjonsnivå, motivasjon og livssituasjon er økende. Likeledes er det betydelige forskjeller mellom ulike fag og ulike typer utdanning. Forståelsen av hva som kjennetegner utdanningstilbud av høy kvalitet må gjenspeile dette mangfoldet i studentpopulasjonen, uten at det skal tjene som unnskyldning for lave ambisjoner på studentenes vegne.

Departementet vil også vise til viktig kunnskapsgrunnlag som den årlige Tilstandsrapporten fra departementet¹, Studiebarometeret², Kandidatundersøkelsen³, evalueringen av kommersialisering av offentlig finansiert forskning⁴, Produktivitetskommisjonens rapporter⁵, samt den igangsatte evalueringen av kvalitet og kvalitetsarbeid i norsk høyere utdanning som først ferdigstilles i 2017⁶.

1. FAKTORER FOR UTDANNINGSKVALITET

Basert på den informasjonen og kunnskapen vi har i dag, har vi identifisert fem faktorer som må være en del av vår felles forståelse av kvalitet i høyere utdanning:

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tilstandsrapporten-2015/id2409832/>

² <http://www.nokut.no/Om-Studiebarometeret>

³ <http://www.nifu.no/publications/1136017/>

⁴ <http://www.nifu.no/publications/1258280/>

⁵ <http://produktivitetskommisjonen.no>

⁶ <http://www.nifu.no/projects/kvalitet-i-hoyere-utdanning/>

1. Vi må ha høye ambisjoner på studentenes vegne.

Den første forutsetningen for høy kvalitet i høyere utdanning er at studentene møtes med høye forventninger og ambisjoner. Vi skal ha ambisjoner om internasjonalt fremragende utdanning. Studentutveksling bør bli mer omfattende enn i dag. Studentene må engasjeres og motiveres til å benytte tilstrekkelig med tid på studierelaterte aktiviteter. Her er det for stor variasjon i dag, jf. funnene i Studiebarometeret. Det er dessverre mange eksempler på studier der studentene, målt gjennom karakterene som gis, tilsynelatende lykkes selv om de legger ned begrenset innsats. Studentene har selv ansvar for å investere tilstrekkelig tid i sine studier, men det er institusjonenes ansvar å sørge for at forventet læringsutbytte og praksis for karaktergivning gjenspeiler et adekvat faglig ambisjonsnivå.⁷

2. Vi må tilby aktiviserende og varierte læringsformer.

Forskning viser at aktiviserende og varierte læringsformer engasjerer studentene. Det handler for eksempel om å gi gode tilbakemeldinger, legge til rette for FoU-basert utdanning eller om å bruke de mulighetene teknologiske nyvinninger gir til å fornye undervisningen. Det handler også om å gi innsikt i innovasjon og hvordan kunnskap fra ulike fag må virke sammen for å løse problemer i praksis.

3. Vi må skape en kvalitetskultur og en tydelig utdanningsledelse.

Studentene må sosialiseres inn i en kultur som kontinuerlig arbeider for å forbedre kvaliteten. I en slik kultur må fagmiljøene ta et felles ansvar for å utvikle og gjennomføre studieopplegget. Særlig er det viktig med godt oppbygde studieprogram med en indre sammenheng som kan sikre god progresjon.

Det er et ledelsesansvar å skape en kultur der kvalitet gjennomsyrrer all virksomhet. Et kontinuerlig kvalitetsarbeid må forankres i de overordnede strategiene og få reelle konsekvenser for prioritering av ressurser og beslutninger som hver for seg og sammen påvirker studienes langsiktige faglige profil og renommé. Særlig kommer ledelsesansvaret til syne gjennom arbeid for å avdekke og håndtere tilfeller av sviktende kvalitet. Personalets faglige og pedagogiske kompetanse og bruk av personalets ressurser er en viktig faktor for kvalitet. Det er også et lederansvar å bidra til å heve statusen til undervisningen. Det skal være like prestisjegivende å drive utdanning som å drive forskning.

4. Vi må integrere studentene i det akademiske fellesskapet.

Faglig og sosialt integrerte studenter gjennomfører i større grad et påbegynt studium. Lovens krav om at universiteter og høyskoler skal utbre forståelse for vitenskapelige og

⁷ Norge har sluttet seg til ECTS, hvor 60 studiepoeng skal tilsvare 1500 – 1800 timers forventet studium.
http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/docs/ects-users-guide_en.pdf

kunstneriske metoder og resultater, fordrer at studentene gis innsikt i praksiser som kjennetegner vitenskapelige ansattes virke. Et gjennomgående kjennetegn ved en del universiteter internasjonalt som er kjent for fremragende kvalitet er at studentene ses som en ressurs, også i forskningen. De trekkes inn på laboratoriet eller i feltarbeid og bidrar i reelle forskningsprosjekter. Studentaktiv forskning har vært diskutert, og i noen tilfeller gjennomført, i Norge i lang tid. Det er fortsatt for lite utbredt.

5. Vi må sikre samspill med arbeidslivet.

All høyere utdanning er også yrkesutdanning. Kandidatene må ha med seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som er relevante for arbeidslivets behov og som kan tilføre nye ideer. Utdanningen deres må ha en god kobling til praksisfeltet. Studentene må utvikle de ferdighetene vi ofte tenker på som kjennetegn ved høyskoler og universiteters dannelsesoppdrag: Evne til kritisk tenkning, til kreativ problemløsning, innovasjon, samarbeid og kommunikasjon over grenser, faglige så vel som kulturelle og geografiske, og til etisk refleksjon. Ikke i stedet for solid fagkunnskap, men i samspill med solid fagkunnskap.

2. BESTILLING TIL INSTITUSJONENE

Nedenfor er det formulert en rekke spørsmål knyttet til hvordan vi kan styrke høyere utdanning og gi våre studenter et høyere læringsutbytte. Spørsmålene er dels rettet til institusjonens eget arbeid og dels ber vi om synspunkter på departementets styring for kvalitet og behovet for nasjonale tiltak.

Jeg ber styrene ved institusjonene om å ta utgangspunkt i sin egen strategiske profil, slik den ble formulert i svar til mitt brev av 26. mai 2014 om Strukturreformen, eventuelt oppdatert med senere vedtak i styret.

1. Hva ser dere som de viktigste utfordringene i styrets arbeid for å fremme høyere kvalitet i utdanningen? I teksten over har jeg trukket frem fem faktorer jeg mener er avgjørende for god utdanningskvalitet. Er dere enige i at dette er sentrale faktorer, og hvorfor/hvorfor ikke? Er det noe vesentlig dere mener mangler i listen?
2. Hvordan følger styret opp at fagmiljøene har høye ambisjoner på studentenes vegne, jf. også mangfoldet i studentpopulasjonen? Hvordan følges studieprogrammer og fagområder med dårlige resultater opp fra styrets og ledelsens side?
3. Hva er det viktigste deres institusjon kan gjøre på egenhånd og i samarbeid med andre, for å styrke utdanningen? Hvordan kan dere fremme kvalitet gjennom tettere allianser med utenlandske miljøer og integrere utdanning bedre i det internasjonale samarbeidet?

4. Hva er deres viktigste strategiske grep for å sikre god relevans og en fremtidsrettet høyere utdanning som forbereder studentene på et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling?
5. Hva er deres viktigste tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafallet i høyere utdanning, tatt i betraktning en stadig mer sammensatt studentgruppe?
6. Hvilke tiltak bruker institusjonen for å styrke undervisningskompetansen til deres ansatte? Hvordan kan utdanning vektlegges tydeligere ved rekruttering og i meritteringen av fagpersonalet?
7. Jeg ber om eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet eller gode resultater (faglig innhold, organisering, tverrfaglighet, innovasjon evaluering/vurdering etc.), med en kort begrunnelse for hvorfor nettopp dette er et godt eksempel. Jeg setter også pris på eksempler på studietilbud hvor det ble avdekket sviktende kvalitet, men hvor man har lyktes med å løfte kvaliteten.
8. Hva mener dere er de viktigste utfordringene nasjonalt for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning?
9. Har dere synspunkter på hvordan departementets styring og virkemidler kan utvikles for å stimulere til kvalitet?
10. Ser dere behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, lover eller forskrifter for å legge bedre til rette for kvalitetsutvikling i høyere utdanning, og i så fall hvilke?

Vi ber om kortfattede svare på alle spørsmålene, og utdypninger der det er særlig relevant for dere. Jeg ber om at innspillene ikke overskrider 20 sider.

Jeg ber om at dere legger til grunn at eventuelle endringer skal kunne gjennomføres innenfor uendrede økonomiske rammer, med unntak av økt finansiering som kommer som automatisk konsekvens av bedre gjennomføring.

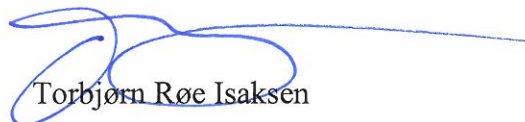
3. AVSLUTNING

Jeg ønsker å skape arenaer for diskusjon, inspirasjon og deling av gode løsninger i arbeidet med denne meldingen. Deres vurderinger og innspill vil være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for regjeringens arbeid med meldingen og den videre dialogen om kvalitet i høyere utdanning. Arbeidet med meldingen vil ses i sammenheng med bl.a. stortingsmeldingen om humaniora. Vi viser i den forbindelse til invitasjonen om innspill til humaniorameldingen, og ber om at innspillene til begge meldingene ses i sammenheng der det er aktuelt.

Jeg ber om at innspillene sendes elektronisk ved bruk av den digitale løsningen for høringsuttalelser på www.regjeringen.no/kvalitet. Alternativt kan innspillene sendes til Kunnskapsdepartementets postmottak (postmottak@kd.dep.no). Innspillene er offentlige etter offentlighetsloven og blir publisert på regjeringen.no.

Frist for å sende inn innspill er 1. juli 2016.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen

Innspill til stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning - fra NMBU

Vi viser til brev av 18. februar 2016, hvor Kunnskapsdepartementet ber om innspill til den nye stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning. NMBUs styre vil innledningsvis takke for muligheten til å bidra med innspill til den nye stortingsmeldingen. En tett dialog med institusjonene omkring kvalitet er avgjørende for å lykkes.

Regjeringen har tidligere adressert behovet for langsiktighet og for strukturelle grep i de to stortingsmeldingene Meld. St. 7 (2014-2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024* og Meld. St. 18 (2014-2015) *Konsentrasjon for kvalitet – Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren*. NMBUs styre er glad for at oppmerksomheten nå rettes mot kvalitet i utdanningen, og ser frem til en melding med grep, tiltak og gode eksempler som kan bidra til å utvikle norsk høyere utdanning.

Tematikken «utdanningskvalitet» er både komplisert og kompleks, og det kan kun være mange, ulike tiltak, over en bred front, som kan være svaret på utfordringene. NMBUs styre legger videre til grunn at det er i fagmiljøene rundt studieprogrammene, tett på studentenes læringsbane, som det viktigste arbeidet med studiekvalitet foregår. Sentrale tiltak skal sikre gode rammer, for dette arbeidet. Dette er et lederansvar for så vel departement og som for styrene ved institusjonene.

Innspillene fra NMBUs styre følger av nedenstående.

1. Hva ser dere som de viktigste utfordringene i styrets arbeid for å fremme høyere kvalitet i utdanningen? I teksten over har jeg trukket frem fem faktorer jeg mener er avgjørende for god utdanningskvalitet. Er dere enig i at dette er sentrale faktorer, og hvorfor/hvorfor ikke? Er det noe vesentlig dere mener mangler i listen?

Vi står i dag overfor store forventninger til høyere utdanning. Volumet har vokst over en årrekke og studentpopulasjonen er mer mangfoldig. Samtidig er det samfunnet, som vi skal utdanne studentene for, i rask endring. Gårdagens utdanning er ikke relevant for å møte fremtidens utfordringer, og relevans må sikres gjennom nye allianser. På toppen av dette kommer en rivende utvikling innen digitalisering og en økt markedsretting av sektoren. Alt dette stiller store krav til både fleksibilitet og kvalitet i utdanningen. Styret ved NMBU deler oppfattelsen om at dette krever en sterkere, og sannsynligvis også endret, kvalitetskultur og en tydeligere ledelse av norsk utdanning - på alle nivåer.

Styret ved NMBU deler også Statsrådens beskrivelse av avgjørende faktorer for god utdanningskvalitet. De er relevante tematikker for NMBU som institusjon. Fagmiljøene har bidradd med innspill i arbeidet med dette brevet og det er stor grad av sammenfall mellom det fagmiljøene ønsker å rette oppmerksomhet mot og de fem faktorene som er beskrevet av statsråden.

Vi ønsker å peke på enda en faktor som omhandler status for kunnskapsutviklingen om kvalitet. Forskeren Bjørn Stensaker pekte på Forskningsrådets frokostmøte om studiekvalitet i mai i år, på det forholdet at vi i Norge vet mye om kvalitet i utdanning når det kommer til innsatsfaktorer (egenskaper ved studentmassen, sammensetningen av undervisningsstabene, lokaliteter og ressurstildeling) og resultater (gjennomstrømning, studiepoengproduksjon,

karakterer og kandidattall) – men mye mindre om hva som skjer underveis i utdanningsløpet, hvordan læringen hos studentene ser ut og hva som virker.

Dette er et kunnskapshull som bør arbeides med, for at vi skal komme videre med utvikling av utdanningskvaliteten. Det krever forskning, kunnskapsutvikling og formidling nasjonalt – men også økt åpenhet, erfaringsutveksling og samhandling om undervisningen ved institusjonene. Dette er vi oppmerksom på ved NMBU, hvor vi øker ressursene til et felles Læringscenter, støtter miljøer som vil utvikle og spre gode eksempler og utvikler rutinene for evaluering av programmer og emner.

På vegne av studentene våre, ønsker vi også å løfte tematikken studiefinansiering. Arbeid ved siden av studiene kan i mange tilfeller være givende for både gjennomføringen av utdanningen og karrieremulighetene videre etterpå. Studentene ved NMBU gjør imidlertid oppmerksom på at dagens studiefinansiering ikke legger til rette for at studentene kan være heltidsstudenter, noe som for mange betyr at de er nødt til å arbeide ved siden av studiene.

2. Hvordan følger styret opp at fagmiljøene har høye ambisjoner på studentenes vegne, jf. også mangfoldet i studentpopulasjonen? Hvordan følges studieprogrammer og fagområder med dårlige resultater opp fra styrets og ledelsens side?

NMBU legger til grunn visjonen om Kunnskap for livet. Institusjonen har en unik syntese av miljø, biovitenskap, veterinærmedisin, teknologi, arealplanlegging og økonomi – det vil si forskning og utdanning som kan møte de store globale spørsmålene om miljø, bærekraftig utvikling, bedre folke- og dyrehelse, klimautfordringer og fornybare energikilder. Den faglige porteføljen er avgrenset, men svært avansert og svarer på alle punkter på ambisjonen om et grønt skifte. Det er gjort store investeringer i institusjonen på senere år. NMBU står således i en særstilling og samlet sett legger dette viktige rammer for styrets tilnærming til utvikling av utdanningskvalitet.

Styret har et overordnet ansvar for utdanningskvaliteten ved NMBU. Dette går i hovedsak langs fire akser; strategisk utvikling/omstilling, disponering av ressurser, overordnet faglig struktur og utvikling av instruks. Arbeidet langs disse aksene skal utvikle NMBU som institusjon i tråd med strategi og visjon.

Styret vedtok i 2015 en satsing på fremragende forskning og utdanning for perioden 2015-2019. Satsingen skal gi et løft både på forskning- og utdanning, og legger til grunn sammenhengen mellom de to oppdragene. En viktig ramme for satsingen er at den går på tvers og skal bidra til tverrgående samarbeid; på tvers av forskning og utdanning, på tvers av fakulteter og institutter og på tvers av studieprogrammer. Den er konsentrert rundt tre temaer: Satsing på talenter, Prestisjeprojekter og Kvalitet i alle ledd. Satsingen inneholder en rekke tiltak innen utdanning:

- Satsing på talenter:
 - Støtteordning over fem år for utvikling av innovativ undervisning, jf. spørsmål 6
- Prestisjeprojekter:
 - Støtteordning for utvikling av SFU-søknader ved NMBU i 2016, jf. spørsmål 6
- Kvalitet i alle ledd:
 - Utvidelse av NMBUs læringscenter, jf. også spørsmål 6
 - Utvikling av utdanningsledelse, herunder gjennomføring av programmer for lederutvikling innen forsknings- og utdanningsledelse samlet, jf. spørsmål 3

- Rutiner for beskrivelse av pedagogisk kompetanse”, jf. spørsmål 3
- Økt vektlegging av pedagogisk merittering, jf. spørsmål 3
- Utvikling kvalitetskultur, herunder implementering av nytt kvalitetssikringssystem, jf. spørsmål 3
- Utvikling av studieprogramporteføljen

Mer informasjon om satsingen finnes på: <https://www.nmbu.no/ffu>

Styret får en statusoppdatering på fremdriften i satsingen ved hvert styremøte. Satsingen er et eksempel på en strategisk prioritering av ressurser og oppmerksomhet på utdanningskvalitet.

Styret har ansvar for at NMBU arbeider systematisk med kvalitet. Vi vedtok også i 2015 et nytt kvalitetssikringssystem for NMBU som bedre skal legge til rette for det løpende arbeidet med kvalitet og informasjonsflyt i organisasjonen. Vi har med det nye systemet fått en tydeliggjøring av ansvar og roller i kvalitetsarbeidet, en utvikling av evalueringsporteføljen og en større oppmerksomhet på programnivået enn tidligere. Dette skal bidra til bedre beslutningsgrunnlag på ulike nivåer, og også i siste instans for styret.

Kvalitet i undervisningslokaler er en fremtredende tematikk på NMBU etter fusjonen mellom NVH og UMB. De store investeringene i rehabilitering og i nye bygg gir institusjonen unike muligheter for å levere på visjon og samfunnsoppdrag. Det er satt klare effektmål også på utdanningskvalitet, som vi styrer prosjektet mot. Styret har et spesielt ansvar for å realisere de målene som er satt for investeringene. Dette er krevende og vi ser at fusjon og byggeprosjekt i kombinasjon, tar mye av styrets oppmerksomhet, både i styrets møter og i dialogen med ledelsen ved universitetet.

Det er videre styrets ansvar å sikre en organisering av institusjonen, som bidrar til utvikling av institusjonen i tråd med strategi og visjon. Det har i 2016 vært særlig oppmerksomhet rundt organisering og styret understreker viktigheten av å få på plass en mer bærekraftig og effektiv organisasjon som kan forvalte de store muligheter som ligger i NMBUs profil og oppdrag – både innen utdanning og forskning. Styret tar også på alvor oppgaven med å sikre kompetanse og relevans i sammensetningen av fakultetsstyrene. Alt dette handler i stor grad om å legge til rette for utvikling av studiekvalitet.

Styrets løpende vurdering av kvaliteten skjer med utgangspunkt i rapporteringen av måloppnåelse gjennom året, vedtaket om programportefølje og behandling av den årlige kvalitetsmeldingen. Årsrapporten oppsummerer utviklingen. Dette rapporteringshjulet fungerer tilfredsstillende, men det er også klare utfordringer knyttet til å skulle følge utviklingen på utdanningsområdet.

Vi ser at innretningen og kvaliteten på den styringsinformasjonen som forelegges styret, samt den plass styret selv gir utdanningskvalitet i behandlingen av saker, ikke alltid legger til rette for tilstrekkelig oppmerksomhet rundt viktige problemstillinger. Formulering og utvelgelse av egendefinerte styringsparametere er kritisk for både prioritering av saker/diskusjoner og for treffsikre beslutninger. Vi ser at NMBU har et behov for å øke kvaliteten i de egendefinerte parameterne på utdanningsområdet for bedre å kunne følge utviklingen og avdekke risiko – et utviklingsarbeid som vil starte nå i 2016. Det er også behov for å finne bedre måter å knytte rapporteringen på utdanningskvalitet opp mot de ordinære budsjetttrundene.

3. Hva er det viktigste deres institusjon kan gjøre på egenhånd og i samarbeid med andre, for å styrke utdanningen? Hvordan kan dere fremme kvalitet gjennom tettere allianser med utenlandske miljøer og integrere utdanning bedre i det internasjonale samarbeidet?

En felles kvalitetsforståelse

NMBU har lagt en innsats i å formulere det som skal kjennetegne kvalitet i utdanning ved institusjonen. Dette er et viktig tiltak, for å skape en felles plattform både for den løpende samtalen om og for det konkrete arbeidet med kvalitet ved institusjonen. NMBUs kvalitetsforståelse står på tre bein:

NMBUs visjon og strategi for 2014-2018, inkludert visjon og samfunnsoppdrag: Visjonen uttrykker universitetets overordnede mål om å bidra til å sikre framtidens livsgrunnlag gjennom fremragende forskning, utdanning, formidling og innovasjon. Samfunnsoppdraget pålegger NMBU å ha høy kvalitet i alle deler av virksomheten. Strategiens delmål tar derfor for seg kvalitet så vel i utdanning og forskning som i kunnskapsdeling, ledelse, arbeidsforhold og drift.

NMBUs læringsfilosofi: For å fremme kvalitet i undervisning og læring, har NMBU vedtatt en egen læringsfilosofi. Denne skal ligge til grunn for all undervisning ved universitetet. Læringsfilosofien vektlegger studentaktiv læring og lærerens rolle som veileder og støttespiller i læringsprosessen.

NMBU-nøkkelen: NMBUs konkretisering av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk presiserer læringsutbyttene for hhv bachelor, 2-årig master og 5-årig master. Miljø og bærekraftig utvikling, tverrfaglighet, mangfold og innovasjon er gjennomgående temaer i nøklene for de tre programtypene.

Nytt kvalitetssikringssystem

Et kvalitetssikringssystem skal være en ramme for det løpende kvalitetsarbeidet og sikre en flyt av informasjon om status og utvikling gjennom organisasjonen – for å drive kvalitetsarbeidet fremover. Kvalitetssikringssystemet ved NMBU skal ha en forankring i kvalitetsforståelsen.

NMBUs kvalitetssikringssystem bygger på tanken om at det er instituttene og fagmiljøene rundt studieprogrammene som forvalter de viktigste kvalitetsstandardene innenfor hvert fagområde. Instituttene er tettest på studentens læringsbane – og kan best kan vurdere sammenhengene mellom læringsaktiviteter, vurderingsformer og læringsutbytte og oppbyggingen av studieprogrammene. Det er følgelig fagmiljøenes vurderingene av kvaliteten som skal ligge til grunn for valg av tiltak, både lokalt og sentralt. Det står derfor også instituttene fritt å organisere arbeidet rundt kvalitetssikring og kvalitetsutvikling på den måten som passer dem best. Det stilles krav på likt til det som skal leveres oppover i systemet av rapportering, for å sikre et sammenlignbar informasjon, særlig på programnivå, hvor rapporteringen er styrket. En årlig rapportering på studiekvalitet, programrapportene, fra institutt til dekan utgjør kjernen i NMBUs dokumentasjon av utviklingsarbeidet.

God rapportering og styringsinformasjon forutsetter definerte linjer og roller. Det nye systemet klargjør roller og ansvar på en tydeligere måte enn det som var tilfelle før. Det legges til grunn at ansvaret for arbeidet med studiekvalitet skal baseres på den ordinære driftsorganisasjonen og den ansvarsdelingen som følger av denne. Dette for å unngå at systemet ligger utenom den ordinære driften. Det er som nevnt under spørsmål 2, fortsatt en vei å gå for å få integrert kvalitetsrapporteringen i den ordinære rapporteringen/budsjettrundene på en god måte. Dette vil bli sett nærmere på i forbindelse med omorganiseringen i løpet av høsten 2016.

Som en del av revideringen av kvalitetssikringssystemet, har NMBU arbeidet med å utvikle emne- og programevaluering. Den nye emnevalueringen skal i større grad være en integrert del i den enkelte emneansvarligs arbeid med utvikling av emnet. De nye emneevalueringsrutinene har en tydelig forankring i NMBUs Læringsfilosofi. Det er også skjedd en styrking av programevalueringen. Det ble i 2014 innført årlig programevaluering og denne er videreutviklet i 2015. En jevnlig vurdering av programmene gir fagmiljøene en anledning til et samlet blikk på programmet og bidrar med viktig styringsinformasjon oppover i systemet. Med innføringen av en jevnlig vurdering av programmene, kan den periodiske evalueringen gjøres mer treffsikker.

Omlegging av undervisningen

Innføring av mer aktive læringsformer og løpende tilbakemelding/oppfølging er en nødvendig del av å øke kvaliteten i undervisningen. Men det er forskjell på å aktivere studenter og å ha aktive studenter. Flere innleveringsoppgaver gir ikke nødvendigvis mer læring. NMBUs læringsfilosofi legger til grunn at læringsformene skal velges ut fra tanken om at læring er noe som finner sted hos studenten. Studentene må være aktive i sin egen prosess for å lære og ta ansvar for egen læring. Dette er et mer krevende perspektiv å velge læringsaktiviteter ut fra, men har støtte i forskning om hvordan vi lærer. Læring krever eierskap, delaktighet og tilhørighet hos den som lærer.

Læringscenteret ved NMBU har stor oppmerksomhet på de mulighetene som ligger i bruk av IKT i undervisningen. Her kan undervisere hente inspirasjon og informasjon om hvordan de kan ta nye verktøyer i bruk, øke kvaliteten i veiledningen av studenter, få hjelp med filming eller streaming av forelesninger mv. Det er gledelig å se en økende interesse i fagmiljøene for senterets virksomhet.

Utdanningsledelse

Programutvikling skjer i miljøene rundt programmene, i programråd/-utvalg, på tvers av fag. Vi ser at utvikling av spesielt på programledelse er avgjørende for å få til et nødvendig helhetsblikk på programmene. Programevalueringer viser at universitetet bør rette større oppmerksomhet mot de faglige miljøene rundt programmene og mot hvordan de ledes. Det bør være en prioritert ledelsesoppgave ved enhetene å styrke programlederrollen og miljøet rundt denne funksjonen. Her har NMBU et utviklingspotensial.

Utdanningsledelse handler i stor grad om kulturbygging; om å skape et arbeidsmiljø som er preget av entusiasme, energi og driv rundt undervisningen og der de ansattes faglige interesser og motivasjon står i sentrum. Dette forutsetter at det legges til rette for den faglige samtalen og for tilbakemeldinger mellom ansatte som kan utvikle dem som undervisere.

Som et ledd i satsingen på fremragende forskning og utdanning gjennomføres i 2016 et lederutviklingsprogram ved institusjonen. I programmet samles ledere med ansvar for forskning og utdanning under ett, og målet er å heve kvaliteten på faglig ledelse i organisasjonen.

Koblingen mellom forskning og utdanning

En avgjørende faktor for utvikling av kvalitet i utdanningen ligger i koblingen mellom forskning og utdanning. Rektor ved NMBU har i lanseringen av satsingen på fremragende forskning og utdanning pekt på at sammenhengen mellom forskning og utdanning er en del av universitetets bærende idé. Forskning og utdanning må gå hånd i hånd, og begge er like viktige for vår suksess som universitet. NMBU er en forskningstung institusjon med stort potensial for å koble

forskning og utdanning og det skjer mye spennende arbeid rundt dette i organisasjonen. Satsingen skal understøtte dette arbeidet.

Koblingen mellom forskning og utdanning har flere dimensjoner. Det handler om at det faglige innholdet i utdanningen skal være basert på forskning, at den undervisningen som gis er forankret i forskning om læring og læringsprosesser, at studentene som resultat av gjennomføringen av høyere utdanning har ferdigheter innen akademisk metode og tenking og at studentene tas med inn i konkrete forskningsprosjekter. Alle disse dimensjonene skal være til stede, men kan komme til uttrykk på forskjellige måter, avhengig av fag og utdanningsnivå. For å få til en god integrering av forskning i utdanningen, bør læringsutbyttebeskrivelsene, også på lavere nivå, inneholde konkrete formuleringer rundt disse dimensjonene.

Et konkret uttrykk for NMBUs interesse rundt denne koblingen er de siste års innføring av «Faglige hjem», som skal bidra til å bedre samholdet mellom studenter og ansatte gjennom fysiske møteplasser, hvor studentene kan møtes og diskutere faglige spørsmål. Konkret er dette tekjokken og/eller sittegrupper, som brukes både av studenter og av ansatte. Dette gjør det lett for studenter å stille spørsmål til foreleserne, og å organisere kollokvier med andre studenter. De faglige hjemmene er inndelt etter fagmiljøer, og gjør instituttene til gode møtesteder. Tiltaket er forankret i NMBUs Læringsfilosofi, hvor det står at NMBU skal *skape inkluderende læringsmiljøer og gode faglige hjem*. En undersøkelse fra 2016 gjennomført av Sentio, utført på oppdrag fra Universitas og Norsk Studentorganisasjon (NSO), viste at studentene ved NMBU (Norges miljø- og biovitenskapelige universitet) føler seg mest inkludert i fagmiljøet på lærestedet. Her føler nesten ni av ti seg som en del av et faglig fellesskap.

Pedagogisk merittering

Vektlegging av pedagogisk kompetanse ved ansettelse og i karriereutvikling er et annet område som er sentralt for å legge til rette for å utvikle undervisningen. Universitets- og høyskolesektoren preges av at forskning og utdanning teller ulikt når det kommer til merittering. Det er i stor grad resultater innen forskningen som vektlegges i ansettelser og opprykk, og dette kan følgelig styre valg av karrierevei for den enkelte og gå ut over kvaliteten i undervisningen som gis ved institusjonen som helhet.

Satsingen på fremragende forskning og utdanning ved NMBU inneholder to tiltak på dette området; utvikling av rekrutteringsprosessene og utvikling av kriterier for pedagogisk merittering. NMBU har revidert retningslinjene for behandling av saker om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger. Her stilles nå strengere krav til dokumentasjon av pedagogisk kompetanse, blant annet ved et egenrefleksjonsnotat, hvor søkeren skal beskrive pedagogisk grunnsyn, metodikk og mål for utviklingen av undervisningen. Vi skal nå påbegynne et arbeid for økt vektlegging av pedagogiske meritter. Dette vil ta sitt utgangspunkt i NTNU/UiTs rapport *Innsats for kvalitet*.

Internasjonalisering

NMBU har et internasjonalt utdannings- og forskningsmiljø med studenter og ansatte fra om lag 100 ulike nasjoner, og universitetet har lang tradisjon for internasjonalt samarbeid. Den internasjonale dimensjonen i høyere utdanning blir stadig også viktigere. For utdanningen ved NMBU betyr det at akademisk mobilitet for studenter og ansatte så vel som internasjonalisering av læringsmål og læringsprosesser er vesentlig for å sikre fremragende utdanning.

Andelen internasjonale studenter ved NMBU har tradisjonelt ligget høyt og vært økende, men har nå flatet noe ut. Fra studieåret 2016/17 fases kvoteordningen ut og midlene vil overføres til

partnerskapsprogram for samarbeid med et utvalg land i sør og til tiltak under strategi for forskings- og høgre utdanningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika. NMBU får dermed fra 2016/17 ikke nye ph.d.-studenter som kommer til universitetet for å ta sin grad under dette programmet.

Kvaliteten på opptatte internasjonale studenter har de siste årene vært problematisert ved enkelte av NMBUs program. Til det internasjonale opptaket for studieåret 2016/17 skjerpes kravet til engelskkunnskaper for fullgradsstudier på masternivå, og flere institutter har de siste årene lagt mer arbeid i vurdering av utdanningen til de internasjonale studentene som tas opp. Målet for NMBU er å tiltrekke seg de beste studentene. Det gjenstår å se om skjerpede opptakskrav vil resultere i høyere gjennomstrømming og økt studiepoengsproduksjon ved de program som har påpekt problemer med lav inntakskvalitet tidligere.

Universitetets bilaterale relasjoner er avgjørende for å bidra til at NMBU oppnår sin målsetning om å være et internasjonalt konkurransedyktig forsknings- og utdanningsmiljø innenfor biovitenskap. De siste 4-5 årene har studentmobiliteten fra NMBU utviklet seg motsatt av forventet. Utvekslingen har stort sett vært dalende, hvilket ikke er i tråd med NMBUs ambisjoner. Det er imidlertid en antydning til økt utreise gjennom Erasmus+, noe som er gledelig. Dette vises på tallene for våren 2015.

NMBU har både sentralt og på institutt- og programnivå arbeidet aktivt med å tilrettelegge for økt mobilitet i tråd forventningene om økt internasjonalisering de siste årene. Undersøkelser nasjonalt viser at studentene har manglende motivasjon for utveksling, at studentene ikke forventer at utbyttet står i forhold til omkostningene og at utvekslingen ikke gir en merverdi i utdanningen i begrenset, faglig forstand. NMBU har på bakgrunn av dette arbeidet med de elementer som i størst grad viser å påvirke utvekslingsraten.

Universitetet må fortsette sitt arbeid med å gjøre utvekslingsopphold til en mer integrert og forventet del av utdanningsløpet samt videreutvikle relevansen i avtaleporteføljen for både å sikre og øke det faglige utbyttet. Dette gjøres blant annet gjennom å tilrettelegge for relevante utvekslingsavtaler, «semesterpakker» og styrket rådgiving. Det er avgjørende å benytte fagmiljøenes kunnskap til å fremme utveksling samt å knytte utdanningssamarbeid tett til forskningssamarbeid.

4. Hva er deres viktigste strategiske grep for å sikre god relevans og en fremtidsrettet høyere utdanning som forbereder studentene på et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling?

NMBU har ambisiøse mål under «Kunnskap som felles mål». Vi har ikke mulighet til å levere på disse målene uten samhandling og kontakt med miljøer i Norge og i utlandet.

Relevans-begrepet spenner vidt. Relevans for arbeidslivet for en profesjonsrettet utdanning er noe helt annet enn relevans for en mer faglig/teoretisk utdanning. Her er det ingen gitte svar og med en studieprogramportefølje med NMBUs bredde må vi være vare for disse nyansene. NOKUT peker i sin seneste utredning om arbeidslivsrelevans på skillet mellom porteføljerelevans (i hvilken grad tilbudte utdanning motsvarer behovet i arbeidsmarkedet) som angår myndigheter og institusjonsledelse i høy grad og innholdsrelevans (i hvilken grad det enkelte programs innhold og arbeidsprosess er designet for å gi optimalt nyttig læring for det arbeidslivet det siktes mot). Her må det til forskjellige type vurderinger, tiltak og arbeidsprosesser for å nå målene.

Det viktigste NMBU kan gjøre, er aldri å slippe oppmerksomheten på mål og samfunnsoppdrag - og å legge til rette for gode rutiner og arbeidsmåter når det gjelder samarbeid. Vi vet noe om relevans når det gjelder NMBUs studieprogrammer gjennom Studiebarometeret, NIFUs kandidatundersøkelse og en nylig gjennomført kandidatundersøkelse for NMBU. Sistnevnte undersøkelse viser at nesten 80 prosent av kandidatene gikk ut i arbeid innen 3 mnd. etter fullført grad og at 90 prosent av kandidatene gikk ut i arbeid innen 4-7 mnd. Videre melder 80 prosent av kandidatene om at denne jobben var svært relevant eller relevant. Disse resultatene er på linje med dem fra tilsvarende undersøkelse ved UMB i 2010. Dette er tall vi er svært opptatt av og følger tett – «kandidater i relevant arbeid 6 mnd etter endt utdanning» er en av våre sentrale styringsparametere på utdanningsområdet.

Kontakten med eksterne – andre universiteter, arbeidsliv, bransjeorganisasjoner etc. – er helt avgjørende i arbeidet med å utvikle programmene. Vi ser i programrapportene at mange programmiljøer har en utstrakt kontakt med eksterne, både formalisert gjennom lokale RSAer og som en del av arbeidet med rekruttering, i undervisningen, gjennom studentoppgaver og arrangementer med arbeidslivs-/fagdager etc. Fagmiljøene beskriver denne kontaktflaten som svært verdifull. Vi ser også at det er flere institutter/programmiljøer har konkrete planer om å styrke innslaget av ekstern vurdering og kontakt med alumni og arbeidsliv.

Samtidig som det er viktig at programmiljøene selv organiserer og utvikler samarbeidet, på den måten som passer dem best, ser vi verdien av dette samarbeidet også har en formalisert/standardisert form. NMBU har et utviklingspotensial på dette punktet og fakultetsstyrene har i høstens behandling av programporteføljen, oppfordret instituttene til å styrke kontakten med eksterne parter gjennom faste fora i 2016.

Det er også av betydning at rutinene for programevaluering og programgodkjenning tar for seg ekstern vurdering. I tillegg til vår årlig programevaluering, som er en egevaluering, har vi periodiske programevalueringer, hvor programmene evalueres av en ekstern komite. Disse inneholder ofte samtaler med representanter fra arbeidslivet. NMBU har også i revideringen av programgodkjenningsrutinene styrket kravene til ekstern vurdering av et nytt studieprogram.

5. Hva er deres viktigste tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafallet i høyere utdanning, tatt i betraktning en stadig mer sammensatt studentgruppe?

Styre og ledelse ved NMBU har særlig oppmerksomhet på gjennomføring. På bakgrunn av bekymring rundt gjennomføringstallene ved tidligere UMB, fikk universitetet i 2013 levert en rapport fra NIFU, som omhandler gjennomstrømning og studiekvalitet. NIFU viste til lav gjennomføring, men samtidig et forholdsvis lavt frafall. NIFU konkluderte med at universitetet derfor hadde et godt utgangspunkt for å møte utfordringene. anbefalinger og tiltak har etterfølgende blitt vurdert og delvis innarbeidet i tiltaksplanene for universitetet.

Tallene for gjennomføring på normert tid, har hatt en positiv utvikling i de siste årene. Fordelingen mellom programmer ved NMBU viser at noen programmiljøer har betraktelig lavere gjennomføring enn andre, og dermed er med til å trekke ned gjennomsnittet. Det fremgår av programrapportene at de aktuelle programmiljøene er bevisst utfordringene.

Et arbeid for å øke gjennomføringen må favne bredt. anbefalingene fra NIFU gikk på utvikling av kvaliteten på programmer, undervisning og veiledning, men også av lokaler og infrastruktur. I Riksrevisjonens vurdering av Kvalitetsreformen, blir det pekt på at institusjonenes handlingsrom i stor grad knytter seg til organisering av undervisning og tett oppfølging. De

årlige programrapportene viser at det på instituttnivå legges ned mye godt arbeid for å skape gode betingelser for læring, og dermed for å øke gjennomføringen.

Masteroppgaven er en fase i utdanningen det kan være knyttet utfordringer til. Programmiljøene viser til en rekke konkrete tiltak for å utvikle rammene rundt gjennomføringen av oppgaven. Her synes det imidlertid også å være behov for å utvikle et felles rammeverk. Videre bør det tas stilling til hvordan studentevaluering av opplegget rundt gjennomføring av masteroppgaven kunne gjennomføres, noe som mangler i dag. Det vil i 2016 bli arbeidet med å videreutvikle de eksisterende rutinene og rammene rundt masteroppgaven for å øke læringsutbyttet og kvaliteten på oppgavene og bidra til høyere gjennomføring.

NMBU har som et ledd i sitt arbeid med å tilrettelegge for et godt læringsmiljø for alle studenter, oppdatert «Handlingsplan for universell utforming og tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne». Hovedmålet med planen er å bevisstgjøre både studenter og ansatte om viktigheten av universell utforming og hva man i praksis kan gjøre for å sikre dette med tanke på bygg, utearealer, studier, undervisning, IKT og studentvelferd. Målet på sikt er at universitetet og alle dets ansatte ser universell utforming som en naturlig del av sitt arbeid i all utvikling av emner, program, læringsmiljø og fasiliteter.

I 2014/15 har universitetet arbeidet med å følge opp funn i SHOT-undersøkelsen. Studien viser blant annet at andelen studenter som opplever at det drikkes for mye er stabilt høy for NMBU-studenten, mens den har sunket på landsbasis, og andelen studenter med alvorlige psykiske symptomplager har økt både på landsbasis og på NMBU. En arbeidsgruppe nedsatt av læringsmiljøutvalget har, basert på funnene i undersøkelsen, kommet med anbefalinger og tiltak for forbedringer. Tiltakene består i hovedtrekk av å

- forbedre mottaket og fadderordningen for å redusere ensomhet, øke trivsel og redusere alkoholbruk
- videreutvikle veiledningstilbudet for å redusere frafall, minske eksamensangst og øke studiemestringen
- videreutvikle emne og program med tanke på sikre at det skapes arena for å bygge klassemiljø, skape øvingsarena for muntlige presentasjoner og forventningsavklaringer
- bidra til å etablere faglige og sosiale møteplasser for å redusere ensomhet og stimulere til nettverksbygging

Tiltakene involverer både ledelse sentralt ved rektor og studiedirektør, instituttledere, undervisningsutvalg, emneansvarlige, studentting, samskipnadene og helsestasjonen i Ås.

Ås-modellen – studentsamskipnaden i Ås (SiÅs) sitt samarbeid-med helsestasjonen – er unik og omfatter et utvidet tilbud fra Ås kommune via helsestasjonen for unge, som også inkluderer NMBU-studenter. Samarbeidet er utvidet, og utenom det ordinære tilbudet har det spesielt vært rettet oppmerksomhet på problemer knyttet til alkohol, psykisk helse og ensomhet. Når det gjelder tilbud for Campus Adamstuen, er dette blitt fulgt opp i samarbeid med samskipnaden i Oslo (SiO).

Behov for mer kunnskap om frafall

Det er et ansvar for utdanningsinstitusjonene å arbeide for å redusere frafall og øke gjennomføring. NMBUs styre har klare ambisjoner om at institusjonen skal øke måloppnåelsen på dette punktet.

Samtidig ser vi et behov for å nyansere diskusjonen rundt frafall. Mobilitet mellom studieprogrammer og nasjonalt, særlig på lavere grad er ikke noe nytt, og det er ikke noe

entydig negativt. Det er ikke alltid gitt hva som er riktig vei gå for en student tidlig i en utdanningsbane. Noen finner ut at en annen utdanningsvei enn den først valgte, er mer riktig å gå. Videre skjer det at studenter bevisst velger å ta deler av et program for å kombinere dette med et annet studieprogram, og på denne måten få en ønsket faglig profil. Vi vet også at en stor del av byttingen mellom programmer/studiesteder knytter seg til praktiske forhold, som ønske om annet bosted, familiedannelse eller omsorgsbehov. Et godt arbeidsmarked, åpen høyere utdanning og et godt studiefinansieringssystem gir muligheter for å bruke mer tid og til å skifte retning underveis.

Det synes til dels problematisk at bytting av studieprogram, særlig når det skjer tidlig i et forløp, telles som frafall. En annen type/flere målepunkter kunne hjelpe oss med å sortere ut hva som er «det reelle frafallet». For å finne frem til disse målepunktene, trenger vi mer kunnskap for å forstå de mekanismene som ligger bak frafalls- og gjennomføringsstatistikken. Vi er glad for at Universitetet i Bergen har igangsatt et forskningsprosjekt, som tar for seg denne tematikken. Mer kunnskap om årsakene til frafall, vil også kunne si noe om det handlingsrom institusjonene har for å påvirke utviklingen.

6. Hvilke tiltak bruker institusjonen for å styrke undervisningskompetansen til deres ansatte? Hvordan kan utdanning vektlegges tydeligere ved rekruttering og i meritteringen av fagpersonalet?

Det stilles krav om gjennomføring av kurs i regi av Seksjon for læring og lærerutdanning (SLL). Formålet med kurset er at deltakerne skal utvikle sitt syn på hva som ligger i undervisning og læring. Dette gir en god innføring i problemstillinger rundt undervisningen, men er ikke et tilstrekkelig tiltak i seg selv for å øke kompetansen og drive utviklingen av undervisningen. NMBUs sentrale tiltak for å utvikle undervisningen dreier seg i stor grad om å skape ytterligere arealer for læring og samhandling for de ansatte.

Det behov for systematisk støtte til de ansatte og for en arena for dialog og debatt om fremragende utdanning. Læringssenteret ved NMBU har under høsten 2015 utvidet bemanningen, lansert nettsider og økt seminarvirksomheten. De flyttet inn i nye lokaler i november, hvor bibliotek, skrivesenter og læringssenter ble samlet. Det er generelt stor pågang på Læringssenterets tilbud om streaming, filming, produksjon av animasjoner etc. Ved siden av opptak av forelesninger tilbyr et økende antall undervisere informasjons- og instruksjonsvideoer slik at studentene kan stille forberedt til undervisning. Dette indikerer en interesse for å utvikle nye undervisningsformer og måter å tenke på når det gjelder innhold i undervisningen.

Støtte til enkeltstående prosjekter og miljøer som kan vise vei og gå foran, er en viktig del av satsingen på fremragende forskning og utdanning. Det er i 2016 utlyst midler både til miljøer som ønsker å søke om å bli et Senter for fremragende utdanning (SFU) og til miljøer med særlig potensial for å utvikle innovativ undervisning. Læringssenteret har en tett dialog med disse miljøene og vil bidra med en felles arena for dialog mellom prosjektene.

I tillegg til sentrale tiltak kommer den løpende innsatsen som instituttene gjør for å øke kompetansen hos underviserne. Flere institutter har i de senere år gjennomført seminarer/temadager om undervisning, som har hatt stor betydning for øke oppmerksomheten rundt undervisning i fagmiljøene.

7. Jeg ber om eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet eller gode resultater (faglig innhold, organisering, tverrfaglighet, innovasjon evaluering/vurdering etc), med en kort begrunnelse for hvorfor nettopp dette er et godt eksempel. Jeg setter også pris på eksempler på studietilbud hvor det ble avdekket sviktende kvalitet, men hvor man har lyktes med å løfte kvaliteten.

Vi ønsker å fremheve følgende eksempler på godt og fremtidsrettet arbeid med (1-3) tre studieprogrammer (4) en emnegruppe (5) undervisningstilbud i akademisk skrivning (6) utvikling av undervisningsstaben ved et institutt (7) bruk av film i undervisningen i et emne og (8) kvalitetssikring:

Eksempel 1: Master i agroøkologi

Eksempel 2: Master i entreprenørskap og innovasjon

Eksempel 3: Master i by- og regionplanlegging

Eksempel 4: Undervisning i statistikk

Eksempel 5: NMBU Writing Centre/Skrivesenteret

Few students come to university with academic writing skills, and only one NMBU program requires a writing course (Noragric BSc). As a result, students are ignorant of the rudimentary principles of academic writing, both style and structure. Moreover, too few professors provide feedback on term papers.

The Writing Centre is open to all NMBU students, Mon-Fri, 09:00-18:00. Ten Writing Advisors provide one-on-one assistance both in Norwegian and English. Students may make an appointment or drop-in. Appointments are limited to 30-minutes, except those working on their MSc thesis (45 min.) Writing Advisors do not edit manuscripts; rather, they mentor all aspects of writing: brainstorming, researching, outlining, crafting a thesis, structuring an argument, avoiding plagiarism. Participants range from first-year students to doctoral candidates.

From its inception in 2010, the Writing Centre has been student driven, attracting about 600 student visits per term. Spin-offs from the Centre include the *NMBU Student Journal of Life Sciences*, the Writing Fellowship Programme, and workshops on how to write a BSc thesis, *Oral Communication Skills*, and *Preparing Your MSc Defense*.

Leder for NMBUs skrivesenter

Eksempel 6: Obligatorisk heldagsseminar om studiekvalitet

Eksempel 7: Bruk av film i undervisningen i emnet Fukt og bær (IPV)

Filmen ble laget med tanke på undervisning i emnene PJH230 Fukt og bær og MVI275 Matplanter på NMBU. Den er knyttet opp mot undervisning på lab (eplekvalitetsøvelse), og beskriver kort hvordan man gjennomfører den praktiske delen.

Bakgrunnen for å gjøre noe nytt her, var at jeg gjennom flere år, og mange kurs, synes at jeg bruker så lang tid på å gjennomgå øvelsen studentene skal igjennom på lab på selve labdagen. Disse emnene det var tenkt for, har ikke mange labøvelser, og av den grunn synes jeg det var dumt å bruke så mye tid på å stå å prate og forklare, når jeg synes det er viktigere at studentene prøver det i praksis selv. I tillegg tenkte jeg at dette i framtiden kan brukes til andre ting også, i undervisning på NMBU, men også etterutdanning (SEVU), og i andre sammenhenger (kurs, foredrag, formidling etc.).

Det ble via Mike Moulton ved Læringssenteret formidlet kontakt med filmgruppa på NMBU v/Petter Meeg, hvor han filmet de ulike sekvensene i øvelsen som jeg utførte. Vi hadde på forhånd hatt noe kontakt med hvordan vi begge tenkte at dette kunne gjøres best mulig, og hvor han fikk informasjon om hvordan dette måtte gjøres med tanke på det faglige. Han leste også gjennom teorien på forhånd som omfatter øvelsen. Alle de ulike delene i øvelsen (farge, oppløst tørrstoff, pH etc.) ble filmet i én lang sekvens, i samme rekkefølge som i heftet. Jeg fikk deretter alt sammen, og så gjennom filmen og plukket ut de sekvensene jeg syntes passet best. Deretter skrev jeg manus, som Petter etterpå leste opp og la inn som voice-over på filmen. Hele prosessen gikk ganske raskt, og Petter var overraskende kjapp på det faglige, så det ble liten eller ingen redigering etter voice-overen ble lagt på.

Filmen ble testet på studenter i de to emnene høsten 2015, og det ble laget en quest-back for å få tilbakemelding på om de hadde sett den på forhånd eller ikke, om de synes den var nyttig, og om den kan erstatte lærerens gjennomgang før labøvelsen. Det var interessant å se at det ble brukt mindre tid på gjennomgangen før øvelsen, slik at studentene kunne få mer tid til praktisk arbeid på lab. Dessuten var det også mulig å se de ulike sekvensene under selve labøvelsen. Dette kan være nyttig hvis en har mange som spør samtidig, og at man ikke har kapasitet til å hjelpe mange om gangen. Tilbakemeldingene var også positive, og ga et godt inntrykk på hvordan studentene tenkte om dette.

I ettertid ble de ulike sekvensene delt opp i enkelt-sekvenser (ulike analyser hver for seg), noe vi fant ut vil kunne øke fleksibiliteten enda mer, med tanke på hvilke deler som er aktuelle i undervisning og formidling generelt. Det er også i ettertid laget en «teaser», hvor en animasjon er laget, som viser hvordan transport kan påvirke fruktkvalitet, i tillegg til noen filmbilder på hvordan kvaliteten kan endre seg hvis man lagrer bl.a. agurk på feil temperatur. Denne ble laget med tanke på bruk av formidling av vår kunnskap ved NMBU til frukt og grønt-næringa generelt, med spesiell tanke på etterutdanningskurs og samarbeid med SEVU.

Emneansvarlig ved Institutt for plantevitenskap (IPV)

Eksempel 8: Oppbygging av kvalitetskultur på veterinærstudiet

Veterinærstudiet er et 5 ½-6 år langt profesjonsstudium, og NMBU er den eneste institusjonen i Norge som tilbyr dette studiet. Veterinærstudiet har i lengre tid hatt som strategi å være internasjonalt ledende og har vært akkreditert gjennom det Europeiske system siden 80 tallet. I 2014 ble veterinærstudiet reakkreditert av the European Association of Establishments for Veterinary Education (EAEVE) i samarbeid med Federation of Veterinarians of Europe (FVE). Det betyr at den norske veterinærutdanning er blant de 11 studiesteder av totalt 96 institusjoner i Europa som er fullt akkreditert per dags dato.

De internasjonale komiteene som evaluerte veterinærstudiet identifiserte flere områder av excellence. F.eks: «Evidence of a well-developed culture of quality that is strongly embedded in

all of the establishment's operations" "open door policy" of the staff, priority given to students' needs and empowering of the students" "quantity, quality and motivation of the staff who is highly dedicated" "research-based teaching"....

Veterinærstudiet har hatt et godt forankret kvalitetssystem som har bidradd til god dokumentasjon og grunnlag for et årelangt kvalitetsarbeid. Dette arbeidet har vært sentralt ledet av studieavdelingen og faglig leder (tidligere rektor) gjennom det lokale studieutvalget (består av instituttrepresentanter og studenter) og i nært samarbeid med studentorganet, instituttledere og undervisningsansvarlige. Ca 70-90 % av studentene svarer på emneevalueringene etter hvert emne/semester. Resultatene har ikke bare vært brukt av undervisningsansvarlige i sin egen utvikling av undervisningen i emnet, men også som grunnlagsdata for det overordnede sentrale arbeidet med hele studieprogrammet. Hvert år evalueres effekten av mer overordnede tiltak og nye tiltak og ansvar for oppfølging blir vedtatt og redegjort for i årlig arbeid med studiekvalitetsrapporten. Tiltak i rapporten har tjent som en agenda for arbeid innen alle områder av studiekvalitet.

Det lokale studieutvalget har ansvar for hele studieprogrammet. Det å lage et godt helhetlig studieprogram, hvor studenter over år jobber hardt og er motivert, er atskillig vanskeligere enn at de enkelte bestanddeler i studieprogrammet er av god kvalitet. Under studiet er praksisfeltet viktig og institusjonen driver egne klinikker og laboratorier og har samarbeid med slakterier og oppdrettsnæring. En veterinærstudent er opptatt av praktisk biologi og yrkesfunksjonen er en viktig motivasjonsfaktor. Veterinærstudenter bruker gjennomsnittlig langt flere timer på studieaktivitet enn gjennomsnittstudenten. De har høy inntakskvalitet, høy gjennomføring og er motiverte studenter. Undersøkelser viser at mange også opplever høy arbeidsbelastning og psykiske symptomplager (Shot 2014). Dette må vi også ta innover oss når vi komponerer studieplan.

All dokumentasjon som er samlet inn og analysert har synliggjort behovet for totalrevisjon av studieprogrammet som vi nå er i gang med. Samtidig jobbes systematisk med nåværende studieplan. Følgende eksempel konkretiserer hvordan vi jobber:

Studentevalueringer indikerte svært høyt stressnivå og arbeidsbelastning i 8. semester. Studieutvalget vedtok endring i innhold dette semesteret og flyttet emner både frem og tilbake i studiet for å frigjøre tid. Vurderingsformer ble flyttet/endret for å redusere eksamensstress. Småfeundervisning i Sandnes ble flyttet frem i studiet, men opplegg og innhold beholdt. Vi er nå i gang med å undersøke effekten av dette både hos de eldre og yngre studentene som i år fikk samme opplegg. Foreløpig svar fra de eldre studentene er at de støtter endringen og mener at dette passer bedre for yngre studenter. Det er viktig å synliggjøre endringer for yngre studenter slik at de blir aktive i kvalitetsarbeidet. Vi prøver også å dokumentere gjennom studentevalueringene hvordan studenter tar imot endringer.

Til høsten skal vi jobbe med ny vurderingsform for de kliniske semestre. Arbeidsgruppen består av representanter fra studieavdelingen, fagpersoner, studenter og 2 eksterne medlemmer med god kunnskap om praksisfeltet utenfor NMBU. Alle endringer vi nå jobber med tar vi med oss også inn i arbeidet med ny studieplan.

Vi har i denne 10 års perioden hatt fokus på prosess og plukket ut de deler av studiet hvor vi til enhver tid mener at det er mest behov for å få gjort endringer. Vi har også gjennom denne perioden dokumentert at de sentralt initierte endringene som er emneovergripende har hatt en positiv effekt på studentene. I tillegg til dette jobber de enkelte emner internt med sine egne

opplegg og setter stor pris på å få jevnlig tilbakemeldinger fra studenter. Denne måten å jobbe på fører til en sterk kvalitetskultur.

Studieveileder; Campus Adamstuen

8. Hva mener dere er de viktigste utfordringene nasjonalt for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning?

Styret ønsker spesielt å peke på digitalisering, som et område med store utfordringer og til dels omfattende etterslep. Digitalisering støtter kvaliteten gjennom å effektivt formidle, støtte og vurdere det faglige innholdet. På mange områder er også det digitale i seg selv blitt en viktig del av faget.

Vi mener at sektoren har ett betydelig potensiale i å ta i bruk nyere metoder. Dette dreier seg om metoder som de fleste med stor selvfølge bruker i det private, men som savnes av både ansatte og studenter i arbeidshverdagen. Vi peker her på at loven om offentlige anskaffelser, i mange tilfeller er en hemsko for å kunne ta i bruk gode løsninger. I tillegg er det nasjonale ansvaret spredt på mange ulike aktører, herunder FSAT, Uninett, Norgesuniversitetet og UHR, som har få resultater, uklare mandat og manglende gjennomslagskraft, noe som understøttes i Gjedrem-rapporten.

Mange institusjoner jobber for tiden med innkjøp av læringstøttesystemer. For å bruke dette til å utvikle kvaliteten i høyere utdanning savnes ett felles ansvar for læringsanalyse på tvers av systemer.

Styret ser at NMBU har særlige utfordringer knyttet til innføring av digital eksamen, internkommunikasjon og utdaterte undervisningssystemer. Her er det et tydelig behov for å gi plass for diskusjon om veivalg og satsinger og for tydeligere prioriteringer.

9. Har dere synspunkter på hvordan departementets styring og virkemidler kan utvikles for å stimulere til kvalitet?

Sektoren byr på en utfordrende styringssituasjon. Den er mangfoldig, med mange institusjoner med ulik størrelse, profil og historie - og med stor autonomi. Dette fører til en rekke innebyggede spenninger i styringssituasjonen, ikke minst den mellom politikkdrevet og fagdrevet utvikling. Institusjonene er forvaltningsorgan og mottakere av omfattende statlig tilskudd, og skal dermed stilles krav til når det gjelder måloppnåelse og resultater. Samtidig er de høyt kvalifiserte kunnskapsorganisasjoner som skal drives fremover gjennom fri og faglig utvikling.

Dette stiller store krav til både styring og til styringsdialog. Departementets styring på universitets- og høyskolesektorens mål og resultater er etter en omlegging fra 2012 blitt mer overordnet; målene skal være formulert på et overordnet nivå og reflektere de ønskede samfunnseffektene av den virksomhet som institusjonene skal drive, og parameterne skal følgelig være overordnede, resultatbaserte og sammenlignbare over sektoren. Dette er i tråd med Stortingets ønske om autonomi for sektoren.

Styret ved NMBU mener at det nivået som er valgt for mål- og resultatstyringen er det riktige. Det sikrer sektoren den nødvendige autonomi til selv å definere kvalitet ut institusjonenes egenart og velge vei og virkemidler for å nå målene. Arbeidet med å formulere overordnede mål

og parametere har også kommet et stykke på vei, og svarer langt på vei det valgte nivået for styringen. Vi vil imidlertid peke på at det tilsynelatende fortsatt er en svak kobling mellom noen av parameterne og de mål som er satt og at noen parametere blir detaljerte.

Et eksempel er den nye styringsparameteren om studentens arbeidsinnsats (som sees i sammenheng med studentenes oppfattelse av studiekvalitet). Dette mener vi er måling på en innsatsfaktor, med en uklar kobling til studiekvalitet, som egner seg bedre som en egendefinert parameter, enn som en overordnet. Tidsbruken styres av mange andre faktorer enn kvalitet i undervisningen, ikke minst studentenes økonomiske situasjon. Vi vet at studentene arbeider mer enn tidligere og i større grad har omsorgsansvar. For å nyansere bildet ytterligere, viser den nylig gjennomførte kandidatundersøkelsen ved NMBU at studentene samtidig har mer studierelevant arbeid enn før, noe som kan bidra til en mer treffsikker innsats – og ikke minst til å bringe inn viktige perspektiver i undervisningen. Årsakssammenhengene er med andre ord svært uklare.

Videre bør en økt vektlegging av Statsrådets fem faktorer for kvalitet, få implikasjoner for valg av styringsparametere. Tematikk og bredde i disse faktorene, bør bidra til at det utvikles en ny type parametere som blir felles for sektoren og som kan definere kvalitet på en mer nyansert måte. Faktorene vil heller ikke kunne fungere som strategiske styringssignaler fra departementet til sektoren uten presisering – og eventuell prioritering.

Vi ser imidlertid også at institusjonene selv har en vei å gå med henblikk på å bygge opp egnede *egendefinerte* parametere som kan bidra til en mer treffsikker og meningsfylt styringsdialog – med oppmerksomhet på institusjonens profil og egne mål. Dette er et ansvar for styre og ledelse, og her har NMBU sagt i sin kvalitetsmelding for 2015, at dette er et utviklingsarbeid som skal prioriteres, også omtalt under spørsmål 2.

Vi mener at styringsdialogen har en spesiell rolle når styringen er overordnet og viser her til NMBUs innspill i høringen rundt rapporten *Kunnskapssektoren sett utenfra*, hvor vi anbefaler at den direkte styringsdialogen mellom departementet og institusjonen videreføres, og ikke delegeres. Styringsdialogen mellom institusjonene og departementet bør heller styrkes/utvikles for å legge til rette for felles forståelse for rammebetingelser og resultater. Bruk av utviklingsavtaler kan åpne for muligheter for en bedre dialog når det gjelder langsiktig utvikling. Utprøvingen av slike avtaler må imidlertid skje i tett samarbeid med institusjonene og det må høstes erfaringer før det settes ut i stor skala. Innføringen av avtaler må balanseres mot risikoen for flere særskilte oppdrag og detaljerte styringssignaler og økte rapporteringskrav.

Departementet bruker ved siden av mål og resultatstyring, andre verktøyer, hvorav finansieringssystemet er spesielt fremtredende. Finansieringen av norsk utdanning har sterke innebyggede insitamenter for gjennomføring og produksjon av studiepoeng. Det kan stilles spørsmål om den sterke styringen på gjennomføring kan virke mot sin hensikt når det kommer til utvikling av kvalitet og om sterke insentiver driver institusjonenes utvikling av virkemiddelbruk i retning av å få studentene igjennom – det vil si bidra til målforskyvning. Det bør sees nærmere på balansen mellom de forskjellige styringsvirkemidlene, og om den nåværende bruken fremmer kvalitet.

Et godt eksempel på bruk av insentiver med motsatte fortegn er opprettelsen av SFU-ordningen (Senter for fremragende utdanning). Dette er et virkemiddel som retter oppmerksomheten mot utvikling av kvalitet og ser ut til å ha en positiv effekt i sektoren. Det er gledelig at

departementet har besluttet å videreføre og også utvide ordningen fra 2016. NMBU har fulgt opp med å gi støtte til miljøer som ønsker å sende inn søknader.

Vi har stor tro på denne typen incentivordninger, som drivere for kvalitet. Det handler om å løfte frem undervisningen på arenaer for formidling og konkurranse, på lik linje med forskning. Det er gode muligheter til utvidelse av denne typen ordninger, for eksempel med utlysning av utviklingsmidler for prosjekter som kobler forskning og utdanning. Utlysning av utviklingsmidler til læringsforskning ville også kunne være et viktig grep for å stimulere til utvikling av kvalitet.

Styret registrerer også økt bruk av pedagogiske styringsvirkemiddel, herunder åpenhet om resultater og innføringen av Studiebarometeret. Dette er en utvikling som vi ser i andre sektorer, og det er riktig vei å gå. NMBU gjorde en stor innsats for å øke deltakelsen i undersøkelsen 2015 og bruker resultatene aktivt i vurderingen av studieprogrammene. Vi understreker imidlertid at vi mener at nytten av slike undersøkelser først kommer idet fagmiljøene rundt programmene lokalt, bruker dem – og at det er utviklingen over tid som er interessant. Det er kun disse miljøene som har den nødvendige konteksten for å kunne tolke tallene og gi dem mening.

10. Ser dere behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, lover eller forskrifter for å legge bedre til rette for kvalitetsutvikling i høyere utdanning, og i så fall hvilke?

NMBU gav i høringsrundene sin støtte til hovedlinjene i forslaget til endring av endring i UH-loven og av forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og forskning. Vi ser nå frem til, som en oppfølging av de andre høringene, å få NOKUTs forskrift på høring.

Endringsforslagene var i stor grad en oppfølging av de nye Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Det er positivt at NOKUTs tilsynsrolle nå tydeliggjøres, at det stilles krav til at det gjennomføres periodiske evalueringer av studietilbudet og at kravene til akkreditering av studieprogram skjerpes. Det er videre positivt at det legges til grunn at NOKUTs tilsynsarbeid skal bidra til at institusjonenes kvalitetsarbeid orienteres mot systematisk kvalitetsarbeid for hele utdanningsløpet. Det legges også vekt på at institusjonene har oppmerksomheten rettet på i hvilken grad kvalitetsarbeidet faktisk bidrar til å forbedre kvaliteten.

Når det gjelder begrepsendringen, fra «kvalitets-sikringssystem» til «kvalitetsarbeid», mener vi imidlertid at det vanskelig å vurdere konsekvensene av endringen. Forslaget gav ikke informasjon om hvordan NOKUT definerer kvalitetsarbeid eller hvilken tilsynsmetodikk som skal brukes. Dette forventer vi klargjøres i forslaget til ny forskrift.

Styret understreker her viktigheten av at NOKUTs tilsynsmodell må være transparent (tilgjengelig for institusjonene), og at de kvalitetsindikatorne som brukes, er stabile over tid, slik at det er mulig å måle effekter av langsiktig kvalitetsarbeid. Dette vil bidra til ønsket og rimelig grad av forutsigbarhet for institusjonene. For å oppnå målet om at tilsynet skal bidra til heving av kvaliteten, er det også viktig at konklusjonene (NOKUTs kommentarer etter tilsyn) er tydelige slik at de kan brukes inn i institusjonens arbeid med å øke kvaliteten. Dette handler i stor grad om å sikre en god kommunikasjon mellom NOKUT og institusjonene i forkant, under og i etterkant av tilsynet.